

OBROCENIE (43) sb n

Pierwsze o jasne; -ró- (13), -ro- (7); -ró- SarnStat (5); -ró- : -ro- Mącz (8:7); pierwsze e jasne, końcowe pochylone.

sg N obrócenie (29); -é (1), -(e) (28). ◇ G obrócenia (4). ◇ D obróceniu (1). ◇ A obrócenie (5); -é (1), -(e) (4). ◇ I obróceniem (2) SarnStat, obrócenim (1) KuczbKat. ◇ pl A obrócenia (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w. s.v. obrocić.

I. Rzeczownik od „obrocić” też być może od „obrocić się” w kontekstach pozwalających na dwojaką interpretację (28) :

1. Nadanie kierunku lub położenia (4) : Contortio – Obrocenie, kierowanie. Calep 253a.

obrocenie w jakim kierunku (1): Mordwá w kráinie miedzy wñchodem fłóńcá a południem [...]. Obroczenie zaśię ku Zachodu. Rezan Kráiná y Kfięftwo wielkie [...] lezy miedzy Okką á Donem rzekámi BielKron 430v.

Przen [czyje] (2) : A náwrocę przywroćiwfły ie náwroceniem Sodomfkim/ z corkámi fwemi/ y náwroceniem Sámáryey y corek iey: y náwrocę obrocenie twoie [o Jerozolimie] w pořzod ich [et convertam reversionem tuam in medio earum]/ ábyś nofiłá zelżywość thwoię Leop Ez 16/53.

Wyrażenie: »umysłu obrocenie [na kogo]« = zastanowienie się nad kimś (1): Vester iste in me oculorum animorumque contuitus, Wálze to ná mie oczí y vmysłów wálzých obrócenie. Mącz 468a.

2. Spowodowanie zmiany kierunku lub położenia; zawrócenie; conversio, versura Mącz (10) : Conversio verbale, Obrócenie/ nawrócenie. Mącz 487c.

obrocenie czego (1): Versura etiam, Obrócenie wołów ná końcu roley w orániu/ wrócenie álbo odwrot. Mącz 486c.

a. O szyku bojowym (8) : VVtore obrocenie. Ordinek pierwszy. Obráćanie ná tarcz troim obyczáiem. BielSpr 34v, 34 [2 r.], 34v.

obrocenie na co [= w którą stronę] (2): Pirwíże obrocenie ná drzewce/ to iefł ku práwey ftronie. BielSpr 34, 34v.

Zwrot: »obrocenie uczynić« (1): Gdy tedy ku potkániu przyfzło/ przemienił prędko fwoy Ordynek Scipio/ [...] poráził thym obyczáiem Háfdrubalá ludem przednieyfzym/ iego wfzyftek lud gdy niemogł ták prędko obrocenia vczynić iáko on. BielSpr 40.

Wyrażenie: »obrocenie wojska« (1): Ná obrocenie woýfká. BielSpr 40 marg.

3. Obrót (1) :

Wyrażenie: »w koło obrocenie« (1): Vertigus, motus in orbem factus, W koło obrócenie. Mącz 486d.

4. Przeznaczenie, wykorzystanie [w tym: czego (3)] (4) :

Wyrażenia: »do skarbu obrocenie« = przepadek na rzecz skarbu królewskiego (3): Vítáwiamy téz y fkázuiemy: áby złoto y frébro w niciách pod ftráćeniém/ y do fkárbu náfzégó rzeczy obróćeniém [confiscatione illorum JanStat 1050] ná potym do królefstwá náfzégó nie było wożono y przedawano. SarnStat 274, 173, 1227.

»złe obrocenie« (1): Abusio, Zle vżycie/ zle obrocenie. Mącz 511b.

5. Przemiana, przekształcenie [w tym: kogo, czego (4), czyje [pron] (1)] (9) :

obrocenie w co (6): Cudá kthore Elizeufz vczynił/ Oleiu rozmnozenie/ Nie płodney porodzenie/ Vmárłego wskrzzełlenie/ karmie gorzkiej w łlodkie obrocenie/ y chlebá przyśporzenie. *Leop 4.Reg 4 arg. Cf Wyrażenie.*

Wyrażenie: »wniwecz obrocenie« = *antiquatio Calep; cassatio, dissolutio, irritatio, reemptio JanStat* (5): *RejZwierc 64; Antiquatio – W niwecz obrocenie. Calep 77b; SarnStat 1099, 1273; Iż pod wiarą/ poczćiwością/ y fumniem/ wżyfcy powftániemy ná iego destructionem/ ábo wniwecz obrocenie. PowodPr 45.*

Przen (1) :

Wyrażenie: »obrocenie losu« (1): tedy według Mędrćá/ pewne to ieřt od fámeo Bogá tego lofu obrocenie: iż prořtakom/ zániechawřzy dálřzych diřputáciy/ dał znać ktora religia iemu řie podoba/ y przy ktorey zořtawác máią. *PowodPr 56.*

a. *Nadanie wyrazowi innego znaczenia; conversio, inversio, mutatio Mącz* (2) : Tropus, Latine dici potest modus figura, Conversio, vel potius motus vel mutatio. Przemienienie/ obrocenie gdy z włałnego známionowánia ku niewłałnemu bywa słowo które przemieniano álbo obrácano *Mącz 466c, 488b.*

6. *[Przyjęcie innej religii lub wyznania (cf czes. obracěnie):*

Zestawienie: »Świętego Pawła na wiarę obrocenie« [*cf »nawrocenie Świętego Pawła« s.v. nawrocenie*]: Roku 1597 w poniedziałek po świętym Pawle na wiarę obroczenia [*25 stycznia*] *ProtokWoźnik 1597 nr 227.*

II. *Rzeczownik od „obrocić się” (12) :*

1. *Skierowanie się* (3) :

a. *Przen: Poświęcenie uwagi, myřli* (2) :

obrocenie do czego (1): *WysKaz 23 cf W przeciwstawieniu.*

obrocenie czyje k komu (1): Pan Bog nie żáda zginienia nářzego/ ále chce napráwy/ ále obrocenia nářzego k łobie/ y pokuty. *LeszczRzecz A5.*

W przeciwstawieniu: »odwrocenie ... obrocenie« (1): A te dwie rzeczy/ odwrocenie od Bogá/ y obrocenie do łtworzenia w káżdym grzechu řmiertelnym/ náleżone być muřzą. *WysKaz [23].*

b. *O chorobie: przemieszczenie się do innej części ciała [czego w co]* (1) : Kiedy w ciężkiej niemocy y mdłego człowieká mocz będzie podobien zdrowemu: znamionuie álbo obrocenie niemocy w głowę/ álbo řmierć. *SienLek 22.*

2. *Wykonanie obrotu [czego]* (7) :

Przen (1) : *Catastrophaè, Latine, Conversio, Obrocenie/ skończenie rzeczy. Metaph. Koniec á skończenie káżdey rzeczy. Mącz 41a.*

a. *O zjawiskach astronomicznych; conversio Mącz* (6) :

Wyrażenia: »obrocenie dnia« (1): Brama, Obroconie [!] dnia y słońca/ mieliącá grudniá. *Mącz 27b.*

»obrocenie gwiazd« (1): *Conversiones astrorum, Obrócenie/ gwiazd. Mącz 487c.*

»obrocenie roku« (1): *Anniversarius, Obrocenie roku/ od yednego czáfu ałz zás do drugiego przez rok. Mącz 10c.*

»obrocenie słońca« (4): Dies civilis, Czas do obrócenia słońcá/ to yeft/ Cztery y dwádziestią godzin. *Mącz* 88a, 27b, 398c [2 r.].

3. *Przemiana, przekształcenie się* [w co] (2) : [jarzyny] naturę ziemię maią, przeto więcej im łtopniow ku obroceniu w ciało nie doftawa, y też mnieyŕze iemu poŕilenie dąwaią. *GlabGad* H4.

a. *O Eucharystii* [czego] (1) : Abowiem/ iefli iefł prawdziwe Ciáło Páná Chriřtuŕowe po pořwiácaniu pod Chlebową y Winną ofobą/ tedyć to być muři ponieważ tám przedtym niebyłó/ iż ŕie álbo przemienieniem mieyřcá sřtáło/ álbo ŕtworzeniem/ álbo inřzey rzeczy w to Ciáło obrocenim. *KuczKat* 175.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Versura, Obrócenie. *Mącz* 486c; Replicatio [...] Conversio – Obroczenię. *Calep* 914a, 1114b.

Synonimy: 1. wrocenie; 3. krązenie; 4. uźycie; 5. przemiana.

Cf **OBROCIĆ, OBROCIĆ SIĘ, OBROT**